

Kroniek straf(proces)recht

Joost Nan¹

Het beeld van deze kroniek is dat het strafrecht, net als het heelal, maar blijft uitdijen. Meer en meer ongewenst gedrag wordt explicieter strafbaar gesteld en/of zwaarder gestraft, ook als ernstige gevolgen uitblijven. Bovendien is de langdurige werking van het strafrecht door de Hoge Raad verzekerd, nu vervolgings- of executieverjaring niet snel aan de orde zijn bij misdrijven en de levenslange gevangenisstraf weer gewoon kan worden opgelegd. Dit alles ondanks de recidivecijfers waarmee de kroniek opent, die laten zien dat het strafrecht wellicht niet het wondermiddel is waarvoor het vaak gehouden wordt.

1. Inleiding

De boeken 3 t/m 6 van het (moderne) Wetboek van Strafvordering verschenen eind van het vorig jaar in concept.² Deze concepten zijn zo omvangrijk, dat ik aan het einde van par. 3 slechts enkele hoofdpunten kan aanstippen. Het was verder een redelijk rustig strafrechtelijk half jaar, maar er valt natuurlijk altijd wel het een en ander te melden. Zo hebben diverse evaluaties plaatsgevonden, treden er binnenkort wetten in werking en zijn nieuwe ideeën en conceptwetsvoorstellen gelanceerd om Nederland weer *great* te maken. De Hoge Raad maakte een einde aan de onzekerheid over de mogelijkheid om een levenslange gevangenisstraf op te leggen (geen moment in gevaar, zou ik zeggen), alsmede aan de *Nijmeegse scooter*-zaak en *Valkenburgse zeden*-zaak. Daarnaast was het Parket bij de Hoge Raad druk met enkele cassaties in belang der wet en zijn toezichthoudende taak op het Openbaar Ministerie.

2. Beleid, Openbaar Ministerie, politie en advocatuur

Cijfers: Factsheet recidive

Het WODC heeft in december 2017 nieuwe cijfers over de recidive in Nederland naar buiten gebracht.³ Het komt er op neer dat volwassen daders in 2013 nog in 26,8% van de gevallen in herhaling vallen. Dat was 30,2% in 2004. Voor jongeren zijn die cijfers 35,8% (2013) en 41,6% (2004). Voor voormalig gedetineerden daalde de recidive ook.

Voor volwassenen ging het recidivecijfer in de afgelopen tien jaar van 51,7% naar 45,3%. Voor minderjarige boefjes is slechts sprake van een lichte daling, zij gingen van 58,7% in 2004 naar 56% in herhaling in 2013. Mensen die met de reclustering te maken hadden gingen ook minder vaak opnieuw in de fout. Voor mensen met een werkstraf verleden lag de recidive op 29,8% in 2013 (was tien jaar eerder 34,6%). Bij ex-ondertoezichtgestelden lag dat cijfer op 38,9% (was 43,4%). De onderzoekers merken op dat de daling de laatste jaren (na 2008/2009), nog maar zeer beperkt is. Of al dat harde strafrechtelijke optreden van de laatste jaren enige extra indruk maakt op gestraften is dus maar de vraag.

Wet beperking oplegging taakstraffen: evaluatie en de Valkenburgse zedenzaak

Een wet die in de praktijk vanaf de invoering in 2012 tot moeilijkheden heeft geleid is de Wet beperking oplegging taakstraffen.⁴ Bij ernstige delicten zou een kale taakstraf niet meer mogen worden opgelegd. Volgens een Zembla-uitzending zou dat bij allerlei zware zaken gebeuren. Hoewel bleek dat dit niet het geval was, is door de wetgever via artikel 22b Sr het opleggen van enkel een taakstraf in drie gevallen wettelijk niet mogelijk. Het gaat om 1) misdrijven waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van zes jaren of meer is gesteld *en* die een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer ten gevolge hebben gehad

Auteur

1. Mr. dr. J.S. Nan is universitair hoofddocent straf- en strafprocesrecht aan de Erasmus Universiteit Rotterdam en (cassatie)advocaat bij Wladimiroff Advocaten in Den Haag. Opnieuw was student-assistente Anne Castermans een noodzake-

lijke voorwaarde voor de totstandkoming van de kroniek. De kroniekperiode loopt van oktober 2017 tot medio maart 2018.

Noten

2. Zie www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/modernisering-wetboek-van-strafvordering

ring/nieuws/2017/12/05/nieuwe-stap-in-modernisering-wetboek-van-strafvordering.

3. G. Weijters, S. Verweij & N. Tollenaar, *Recidive onder justitiabelen in Nederland. Een verslag over de periode 2004 tot en met 2016*, Factsheet 2017-5.

4. Wet van 17 november 2011 tot wijziging

van het Wetboek van Strafrecht in verband met het beperken van de mogelijkheden om een taakstraf op te leggen voor ernstige zeden- en geweldsmisdrijven en bij recidive van misdrijven, *Stb.* 2012, 1.

(lid 1 sub a), 2) de misdrijven van artikel 240b, 248a, 248b, 248c en 250 Sr (lid 1 sub b) en 3) de situatie waarin aan de verdachte al eerder een taakstraf was opgelegd in de vijf jaren voorafgaand aan het nieuwe feit wegens een soortgelijk misdrijf en hij deze taakstraf heeft verricht dan wel op grond van artikel 22g Sr de tenuitvoerlegging van de vervangende hechtenis is bevolen (lid 2). Een taakstraf is volgens lid 3 wel mogelijk als daarnaast een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf of vrijheidsbenemende maatregel wordt opgelegd.

In de praktijk werd deze beperking wel 'omzeild' of zelfs genegeerd als een te bestraffen feit formeel onder een van de drie voormelde gevallen viel, maar de facto gelet op de omstandigheden van het geval een (kale) taakstraf wel de meest passende sanctie was. De wet werd soms buiten toepassing gelaten doordat toch alleen een taakstraf werd opgelegd. Omzeiling in de zin van een letterlijke toepassing van de wettelijke bepalingen vond door strafrechters plaats door het opleggen van een taakstraf in combinatie met één of enkele dagen onvoorwaardelijke gevangenisstraf (en daarnaast eventueel een voorwaardelijke gevangenisstraf) of door oplegging van een geldboete.

De mogelijkheid van een combinatie van een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf met een taakstraf wordt in de praktijk van alle dag door officieren van justitie en strafrechters gemist

Gronings evaluatieonderzoek van december 2017 laat zien dat de trend is dat de wet zeker een dempend effect heeft gehad op het opleggen van een (kale) taakstraf in door de wet bestreken gevallen en dat conform de nieuwe regels werd gestraft (enkele uitzonderingen daargelaten).⁵ Daarnaast kwam de oplossing van een gevangenisstraf van een of enkele dagen in combinatie met een taakstraf sinds de inwerkingtreding van de wet vaak (en veel vaker) voor (hetgeen de creativiteit en de adaptiviteit van de zittende magistratuur in mijn ogen nog eens bevestigt). De onderzoekers merken op dat deze oplossing niet in strijd is met (de letter van) de wet, maar wel enigszins omstreden. In behoorlijk wat gevallen werd door de strafrechter voorts overwogen dat de zaak niet onder het bereik van artikel 22b lid 1 sub a Sr viel omdat het feit in het voorliggende geval geen ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit van het slachtoffer had gehad en daarmee niet aan die cumulatieve voorwaarde voor het taakstrafverbod was voldaan. Volgens de onderzoekers wordt de mogelijkheid van een combinatie van een geheel voorwaardelijke gevangenisstraf met een taakstraf in de praktijk van alle dag door officier van justitie en strafrechters gemist. In het oorspronkelijk wetsvoorstel was die moge-

lijkheid wel ingebouwd en zij pleiten voor een vervanging van het huidige lid 3 van artikel 22b Sr. Een andere conclusie was dat de wet 'geen aantoonbaar effect heeft gehad op het maatschappelijk draagvlak voor taakstraffen, voor zover men de maatschappelijke onrust over incidentele zaken daarvoor als indicator kan beschouwen.' Dat was wel een (oorspronkelijk) doel. Het draagvlak was voor de invoering hoog en of dat veranderd is, vergt nader onderzoek volgens het rapport.

Niet veel later dan dit rapport kwam de Hoge Raad met een uitspraak in de zogeheten *Valkenburgse zedenzaak*.⁶ In meerdere zedenzaken stonden hoerenlopers terecht die een – naar hen veelal pas later bleek – zestienjarige prostituee hadden bezocht (en dat mag niet, zie artikel 248b Sr). Het minderjarige meisje handelde onder de regie van een jongen die voor 'loverboypraktijken' apart was veroordeeld.⁷ Het Hof 's-Hertogenbosch legde net als de Rechtbank Limburg in een aantal zaken een zeer beperkte onvoorwaardelijke gevangenisstraf op (soms van één dag) in combinatie met een taakstraf. Hierop werd wel met teleurstelling gereageerd. Het Openbaar Ministerie koerste af op behoorlijke gevangenisstraffen en had in hoger beroep omstandig betoogd dat de strafoplegging van de rechtbank in strijd was met artikel 22b Sr, omdat uit de wetsgeschiedenis zou blijken dat dan (ten minste) een substantiële onvoorwaardelijke gevangenisstraf moest worden opgelegd. Het hof meende evenwel dat dat uit de wetsgeschiedenis niet volgde en dat deze door het hof opgelegde straffen wel tot het palet van mogelijkheden behoorden. In cassatie werd door het Openbaar Ministerie opgekomen tegen het oordeel dat artikel 22b lid 3 Sr niet in de weg staat aan de oplegging van een taakstraf in combinatie met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van één dag. Sprake was immers van een veroordeling voor een in artikel 22b lid 1 sub b Sr opgenomen misdrijf.

Met het hof en advocaat-generaal Knigge oordeelt de Hoge Raad dat de wettelijke regeling erop neer komt dat de minimumgevangenisstraf één dag is (artikel 10 lid 2 Sr), bij een taakstraf een voorwaardelijke gevangenisstraf van zes maanden kan worden opgelegd (artikel 9 lid 4 Sr) en op grond van artikel 22b lid 3 Sr dat dus de bandbreedte is, die de strafrechter heeft als het gaat om de gevallen van lid 1 en 2 van laatst genoemde bepaling. Op basis van dit wettelijke stelsel en de wetsgeschiedenis komt de Hoge Raad tot het oordeel dat het door het Openbaar Ministerie ingenomen standpunt dat dan tevens een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 'substantiële' duur moet worden opgelegd, onjuist is. Uit de door het hof en Knigge aangehaalde passages uit de wetsgeschiedenis wordt duidelijk dat hiervoor inderdaad geen aanknopingspunt is te vinden. Sterker nog, eerder het tegendeel is het geval. Binnen de aangegeven wettelijke kaders blijft de strafrechter zijn straftoemingsvrijheid behouden en de combinatie van een gevangenisstraf van enkele dagen met een taakstraf is bij de parlementaire behandeling uitdrukkelijk onder ogen gezien en akkoord bevonden door het kabinet. In het concrete geval moest aan de hand van de omstandigheden van het geval, door de strafrechter de passende en geboden straf worden opgelegd.

Recidive na een educatieve maatregel voor verkeers- overtreders of tijdens een Alcoholslotprogramma

In dit WODC-onderzoek wordt verslag gedaan van de terugval onder LEMA-, ASP- en EMG deelnemers die in de periode 2009 t/m 2013 werden aangehouden en een van deze maatregelen kregen opgelegd.⁸ De belangrijkste bevindingen zijn uitgesplitst per maatregel. Gebleken is dat de recidivecijfers van ervaren bestuurders die een LEMA volgden, lager liggen dan ervaren bestuurders die geen LEMA volgden. De rijden-onder-invloedrecidive van beginnende bestuurders die een LEMA volgden, laat een dalende trend zien. Ten aanzien van ASP-deelnemers bleek dat 11% binnen de eerste twee jaar van het programma opnieuw met justitie in aanraking kwam vanwege het plegen van een strafbaar feit. Meer specifiek blijkt dat 6% van de groep deelnemers van dat programma, opnieuw geregistreerd werd vanwege een verkeersdelict. Tot slot bleek dat ook deelnemers die de EMG volgden, minder recidiveerden dan personen die deze maatregel niet volgden. De onderzoekers geven aan dat vervolgonderzoek onder meer moet uitwijzen of sommige maatregelen inderdaad recidiveverlagend blijken te zijn en voor welke subgroepen dit bijvoorbeeld specifiek het geval is.

Noodkreet; Waar blijft onze versterking?

Dat er problemen zijn in en rondom de Nationale Politie, is al gebleken uit eerdere rapportages.⁹ Anno 2018 lijkt het zo te zijn dat de invoering van de Nationale Politie overhaast en onzorgvuldig heeft plaatsgevonden. Er is volgens een noodkreet sprake van chronische onderbezetting, gebrek aan tijd voor bijscholing en training, slechte ICT-voorzieningen en een veel te hoge administratieve lastendruk.¹⁰ Deze problematiek leidt ertoe dat de opsporing niet optimaal functioneert en daarmee niet effectief is, een probleem dat de politiek in Den Haag niet serieus zou nemen. Twee soorten zaken blijven hierdoor achter qua opsporing. Ten eerste de lichtere criminaliteit waarvan vaker kwetsbare personen zoals ouderen, het slachtoffer van zijn. Ten tweede blijft de georganiseerde misdaad buiten schot, ook wel de minder goed zichtbare vormen van criminaliteit. Volgens Struijs, voorzitter van de NPB, zijn structurele veranderingen nodig om deze problemen op te lossen. Diverse aanbevelingen worden gedaan, waaronder dat geïnvesteerd zou moeten worden in meer onderzoekers en ICT-innovatie, en diverse bevoegdheden moeten

Anno 2018 lijkt het zo te zijn dat de invoering van de Nationale Politie overhaast en onzorgvuldig heeft plaatsgevonden

worden uitgebreid.¹¹ Door middel van een Kamerbrief heeft minister Grapperhaus laten weten dat hij alle zorgen serieus neemt. Hij geeft aan in te gaan zetten op onder meer uitbreiding van de capaciteit en een externe adviescommissie in het leven te roepen om onderzoek te doen naar de mogelijkheden van reductie van de administratieve lasten.¹²

Gedeelde informatie

Tevens verscheen een nieuw onderzoek van de procureur-generaal bij de Hoge Raad op grond van artikel 122 RO.¹³ De aanleiding voor het rapport voert terug naar de strafzaak tegen Bart van U., die inmiddels onherroepelijk is veroordeeld. De centrale vraag van dit onderzoek is, of er een wettelijke grondslag is om 'strafrechtelijke gegevens' toe te mogen voegen aan het dossier van de Bopz-procedure.¹⁴ Kortom, of informatie gedeeld mag worden en derhalve gebruikt mag worden voor verschillende doeleinden.¹⁵ De conclusie is onder meer dat er geen uitdrukkelijke grondslag is opgenomen in diverse wetten, waaronder de *Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz)*, noch in de *Wet bescherming persoonsgegevens (Wbpg)*, de *Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens (Wjsg)* en de *Wet politiegegevens (Wpg)*. Dit laat onverlet dat gebruik gemaakt kan worden van de vangnetbepalingen die wél zijn opgenomen in de Wjsg en Wpg. Ook van de Wbpg kan gebruik gemaakt worden, indien de gegevens niet vallen onder de vangnetbepalingen van de Wjsg en Wpg.¹⁶ Vervolgens wordt per soort gegevens uiteengezet wat de mogelijke grondslag is om deze informatie in het kader van een Bopz-procedure te verstrekken. Hieruit blijkt dat vooral het verstrekken van politiemutaties dan wel politiegegevens, tot op heden niet in overeenstemming met de wet is geschied. De belangrijkste conclusie is dat het Openbaar Ministerie bij zijn taak, de voorschriften van de persoons-

5. J. de Ridder, B.J.M. Emans, R.A. Hoving, E. Krol & N. Struiksma, *Evaluatie Wet Beperking Oplegging Taakstraffen*, Pro-facto: Groningen 2017.

6. HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:202, *NJB* 2018/511 & *SR-Updates* 2018-0082.

7. En wel een gevangenisstraf voor de duur van twee jaren, zie Rb. Limburg 2 juli 2015, ECLI:NL:RBLIM:2015:5538.

8. M. Blom, D. Blokdijk & G. Weijters, *Recidive na een educatieve maatregel voor verkeersovertreders of tijdens een Alcoholslotprogramma*, Den Haag: WODC 2017, p. 7. De afkortingen staan voor het volgen-

de. Lichte Educatieve Maatregel Alcohol en verkeer (LEMA), Educatieve Maatregel Alcohol en verkeer (EMA) en Educatieve Maatregel Gedrag en verkeer (EMG). Ik meld voor de zekerheid dat ik dit niet uit eigen ervaring heb.

9. Bijv. uit het rapport 'Handelen naar waarheid' (te raadplegen via www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/05/19/tk-bijlage-sterkte-en-zwakteanalyse-van-de-opsporing) d.d. mei 2016 en *Commissie Evaluatie Politiewet* 2012, ook wel de Commissie Kuiken, d.d. november 2017.

10. NPB, *Noodkreet recherche: Waar blijft onze versterking?*, februari 2018, p. 3.

11. NPB, *Noodkreet recherche: Waar blijft onze versterking?*, februari 2018, p. 13.

12. Kamerbrief Grapperhaus, d.d. 12 maart 2018, *Kamerstukken II* 2017/18, 29628, nr. 760.

13. Procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, *Gedeelde informatie, Over de naleving van de wet door het openbaar ministerie bij het toevoegen van strafvorderlijke, justitiële en politiele gegevens aan het Bopz-dossier*, Den Haag, 2017.

14. Procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, *Gedeelde informatie*, Den Haag, 2017, p. 79.

15. Een vraag die ook gesteld is ten aanzien van andere soorten informatie. Zie omtrent problemen bij het gebruiken van strafvorderlijke informatie voor verschillende doeleinden bijv. ook het artikel van mr. dr. B. W. Schemer, 'Het gebruik van Big Data voor opsporingsdoeleinden: tussen Strafvordering en Wet politiegegevens', *TBS&H*, afl. 4, 2017.

16. Procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, *Gedeelde informatie*, Den Haag, 2017, p. 80.

beschermingswetgeving op een aantal punten niet naar behoren heeft nageleefd. Daarom luidt de aanbeveling dat een tijdelijke regelgeving wordt uitgevaardigd waarin een grondslag wordt opgenomen voor het verstrekken van justitiële, strafvorderlijke en politiegegevens in het kader van de Bopz-procedure, of dat de huidige praktijk zoveel mogelijk in overeenstemming wordt gebracht met het huidige recht, zodat de gegevensbescherming alsnog gewaarborgd wordt.¹⁷ Op dit onderzoek is, uiteraard, ook een reactie gekomen vanuit het College van procureurs-generaal. Het College meent omtrent het verstrekken van politiegegevens dat dit wel degelijk in overeenstemming met de wet is gebeurd, nu dit onder de brede taak van de officier van justitie zou vallen. Verder geeft het College aan dat zij overleg op korte termijn met de minister noodzakelijk acht om eventuele verdere twijfel weg te nemen.¹⁸ In lijn met de aanbeveling van het onderzoek is sinds december 2017 uitdrukkelijk voorzien in de bevoegdheid van de politie om politiegegevens- en mutaties te verstrekken aan het Openbaar Ministerie.¹⁹ De minister heeft daarnaast overleg gehad met het Openbaar Ministerie en zij hebben aangegeven de Aanwijzingen Wpg en Wjsg aan te zullen passen, en verder te bespreken welke mogelijke andere gevolgen de conclusies van het rapport hebben.²⁰

Advocatuur

Inmiddels zijn de nieuwe Gedragsregels in werking getreden. De oude regels dateerden van 1992. Een van de wijzigingen is dat in strafzaken een algemene verplichting voor de advocaat in het leven is geroepen om zich zorgvuldig op te stellen in zijn contacten met getuigen en hij geen handelingen mag verrichten die zouden kunnen leiden tot ongeoorloofde beïnvloeding van getuigen (Regel 22 lid 1). Voormalig Gedragsregel 16 lid 2 hield in dat in strafzaken de advocaat zich ervan diende te onthouden getuigen die door het Openbaar Ministerie waren gedagvaard of opgeroepen vooraf te horen. Die beperking wordt nu als een inbreuk op het beginsel van *due process* gezien. Wel is het zo dat de raadsman prudent moet optreden jegens getuigen en hen dus niet mag bewegen een onjuiste verklaring af te leggen.²¹

Een pijnpunt is nog de financiering van de sociale (straf)advocatuur. De Commissie Van der Meer had berekend dat de gefinancierde rechtsbijstand € 127 miljoen te kort kwam. Maar daarvoor lijkt het kabinet geen ruimte te zien. Op 1 februari 2018 trokken daarom enkele honderden advocaten op naar de ingang van de Tweede Kamer. Volgens de Orde is de rek eruit en is een staking niet denkbeeldig.²² Het behandelen van strafzaken op toevoeging is inderdaad bepaald geen vetpot.

3. Wetgeving

(Concept)wetsvoorstellen

Verschijningsplicht sommige verdachten

In embryonale fase is het plan van de Minister voor Rechtsbescherming om een verschijningsplicht voor bepaalde verdachten in te voeren. In zijn brief van 22 februari 2018 geeft Sander Dekker aan dat verdachten die zich in voorlopige hechtenis bevinden vanwege ernstige gewelds- en zedenmisdriven, voortaan bij de terechtzitting en de uitspraak aanwezig moeten zijn.²³ Daarmee zul-

len zij ook moeten aanhoren wat spreekgerechtigden naar voren brengen. Aldus wordt een voornemen uit het regeerakkoord opgepakt. De gedachte is dat dit bijdraagt aan het voorkomen van recidive en het ook het 'delictsbesef' vergroot.²⁴ Uit de brief wordt duidelijk dat het de minister vooral te doen is om de positie van slachtoffers te versterken door de verdachte aanwezig te laten zijn als het spreekrecht wordt uitgeoefend. Eind van het jaar moet er een wetsvoorstel liggen.

Ik vind dit een onzalig plan.²⁵ Mijn grootste bezwaar is dat rechtens nog niet vaststaat dat de voorlopig gehechte verdachte ook de dader van het ten laste gelegde ernstige gewelds- of zedendelict is. Er bestaan dienaangaande weliswaar ernstige bezwaren tegen hem, maar dat is onvoldoende om hem te dwingen te moeten aanhoren wat het slachtoffer zou zijn overkomen en wat die allemaal van de zaak vindt en wat er met hem – de verdach-

Het ondergaan van het strafproces zelf behoort geen leedtoevoeging te beogen

te – moet gebeuren (die speech kan kennelijk wel vier uur duren).²⁶ Het komt erop neer dat de verdachte dan als schuldige wordt behandeld en dat schuurt met een van de aspecten van de onschuldpresumptie. Dat beginsel beoogt de verdachte immers in deze fase onder meer te beschermen tegen een bejegening reeds als schuldige.²⁷ Dat moet de Minister voor Rechtsbescherming toch aanspreken.

In het huidige recht is geen enkele meerderjarige verdachte in het algemeen verplicht ter terechtzitting te verschijnen. Wel kan op grond van artikel 278 lid 2 Sv de persoonlijke verschijning van hem worden bevolen (eventueel met bevel medebrenging), als de strafrechter het wenselijk acht dat hij bij de behandeling van de terechtzitting aanwezig is. De wetgever ging ervan uit dat het kan zijn dat de strafrechter zich een beeld van de persoon van de verdachte wil vormen, zo merkt advocaat-generaal Keulen op in zijn conclusie in een zaak waarin de verdachte (de Utrechtse Serieverkrachter) door de Rechtbank Utrecht tegen zijn uitdrukkelijke wil in verplicht werd bij de uitspraak aanwezig te zijn (door het Hof Arnhem-Leeuwarden werden hieraan vervolgens geen consequenties verbonden, ook als het bevel inderdaad ten onrechte zou zijn gegeven, zoals door de verdediging gesteld). De beslissing van de rechtbank ging Keulen te ver.²⁸ De behandeling van de zaak omvat weliswaar ook de beraadslaging en de uitspraak, maar in licht van artikel 363 Sv is er thans geen basis voor een bevel tot medebrenging om de verdachte te dwingen bij de uitspraak aanwezig te zijn. In dat standpunt staat hij niet alleen.²⁹ De Hoge Raad stipt echter aan dat artikel 278 Sv is opgenomen in Titel VI van Boek II, handelend over de 'Behandeling van de zaak door de rechtbank' en dat daarom de medebrenging van de verdachte kan worden gelast 'opdat deze aanwezig zal zijn bij de – tot de behandeling van de zaak behorende – openbare terechtzitting waarop

uitspraak wordt gedaan.³⁰ Als al een pedagogisch effect mag worden verwacht van het moeten aanhoren van de – naar ik aanneem – bestraffende uitspraak, meen ik dat de verdachte hiertoe niet gedwongen zou moeten worden. In ons systeem is hij immers tot dat moment niet meer dan verdachte en mag van zijn schuld nog niet zo expliciet worden uitgegaan dat hij zijn straf aan moet horen. Een dergelijke behandeling tijdens het strafproces past wat mij betreft niet bij een neutrale bejegening van de verdachte. Het ondergaan van het strafproces zelf behoort, anders dan de straf, voorts natuurlijk geen leedtoevoeging te beogen.

Conceptwetsvoorstel aanscherping strafrechtelijke aansprakelijkheid ernstige verkeersdelicten

Naar aanleiding van het onderzoek Ernstige verkeersdelicten³¹ is Minister van Justitie en Veiligheid Grapperhaus met een conceptvoorstel gekomen om een leemte in de Wegenverkeerswet 1994 (WVW) te dichten.³² Hij wil komen tot de strafbaarstelling van zeer gevaarlijk rijgedrag zonder gevolgen en verhoging van de strafmaxima van enkele ernstige verkeersdelicten met het oog op versterking van de verkeershandhaving. Er dient een artikel 5a WVW te komen waarin het een ieder verboden wordt: opzettelijk de verkeersregels in ernstige mate te schenden door een of meer van de volgende verkeersgedragingen: a. onvoldoende rechts houden op onoverzichtelijke plaatsen; b. gevaarlijk inhalen; c. negeren van een rood kruis; d. over een vluchstrook te rijden; e. inhalen voor of op een voetgangersoversteekplaats; f. niet verlenen van voorrang; g. in ernstige

Vaak vindt de Hoge Raad hetgeen de feitenrechter onder roekeloosheid verstaat niet voldoende

mate overschrijden van de krachtens deze wet vastgestelde maximumsnelheid; h. zeer dicht achter een ander voertuig rijden; i. door rood licht rijden; j. tegen de verkeersrichting inrijden; k. tijdens het rijden een mobiele telefoon vast te houden; l. niet opvolgen van aanwijzingen van daartoe op grond van de wet bevoegde ambtenaren, indien daarvan levensgevaar of gevaar voor lichamelijk letsel voor een ander te duchten is.' Anders dan in geval van artikel 6 WVW (het strafmaximum daarvan begint met een gevangenisstraf van drie jaren), is ernstig letsel of de dood niet nodig. Het gaat bij dit nieuwe misdrijf om de gevaarzettende verkeersgedraging zelf. Dat is bij artikel 5 WVW ook zo, maar het huidige strafmaximum van twee maanden hechtenis is daarvoor te laag volgens de concepttoelichting. Op zich verandert dat nu op overtreding van artikel 5 WVW een hechtenis van zes maanden komt te staan (net als het rijden zonder geldig rijbewijs van artikel 107 WVW). Maar dat is nog niet genoeg voor die gevallen die tussen artikel 5 en 6 WVW invallen. De maximale gevangenisstraf is bij artikel 5a WVW twee jaren. Het 'strafgat' wordt voor gevaarlijk rijgedrag zonder gevolgen aldus gedicht.

In het conceptvoorstel zit onder meer ook nog een nadere wettelijke invulling van roekeloosheid ex artikel 175 lid 2 WVW als strafverzwarende omstandigheid bij de bestraffing op de voet van artikel 6 WVW. Het mag bekend zijn dat de Hoge Raad dit strafverzwarende bestanddeel zeer beperkt uitlegt. Aan deze zwaarste vorm van culpa worden door hem bepaaldelijk eisen gesteld, ook in de gevallen waarin de roekeloosheid in de kern bestaat uit de in artikel 175 lid 3 WVW 1994 omschreven gedragingen nu die gedragingen grond vormen voor een verdere verhoging van het ingevolge lid 2 van dat artikel voor roekeloosheid geldende strafmaximum.³³ Vaak vindt de Hoge Raad hetgeen de feitenrechter onder roekeloosheid verstaat niet voldoende. Van roekeloosheid is alleen in uitzonderlijke gevallen sprake. In de concepttoelichting worden als voorbeelden gegeven kat- en muisspellen, snelheidswedstrijden of koste wat kost vluchten voor de politie.³⁴ De wetgever wil dat roekeloosheid ruimer wordt opgevat. Aan artikel 175 lid

17. Procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, *Gedeelde informatie*, Den Haag, 2017, p. 86-88

18. Zie www.om.nl/@100906/reactie-rapport/.

19. Besluit ingevolge artikel 18, tweede lid, van de Wet politiegegevens van de Minister van Justitie en Veiligheid van 13 december 2017, kenmerk 2162881, houdende toestemming aan de korpschef van politie tot het verstrekken van politiegegevens aan leden van het openbaar ministerie ten behoeve van opname van die politiegegevens in het Bopz-dossier (Wpg-machtigingsbesluit Bopz-dossier), 21 december 2017, *Stcr*. 2017, 73029.

20. Kamerbrief Grapperhaus d.d. 7 februari 2018, *Kamerstukken II* 2017/18, 25763, nr. 27

21. Zie de toelichting, *Advocatenblad* 2018, 2, p. 84.

22. *Advocatenblad* 2018, 2, p. 12-14.

23. *Kamerstukken II* 2017/18, 33552, 43, p. 3.

24. *Regeerakkoord, Vertrouwen in de toekomst*, 10 oktober 2017, p. 6.

25. Na het opschrijven van deze zin kwam ik de blog 'Een onzalig plan' op www.ivo-rentoga.nl van W.F. Korthals Altes tegen. Ook hij is mordicus tegen de voorgenomen verplichting voor de verdachte om het verhaal van het slachtoffer te moeten aanhoren. Dwang is, zo merkt hij terecht op, een slechte stimulans om tot daderinzicht te komen.

26. Zelfs Groenhuijsen, die toch als een voorvechter van slachtofferrechten te boek staat en mijn uitgangspunt dat het strafproces primair om de verdachte draait uit het stenentijdperk vindt komen (*NJB* 2017/835, afl. 15), is hierover kritisch. Zie zijn redactioneel *DD* 2018/14. Voor Groenhuijsen is het

nu wel even mooi geweest met het in het leven roepen van nog meer rechten voor het slachtoffer. Hij meent dat het zaak is de bestaande rechten daadwerkelijk in de praktijk te brengen.

27. Zie bijv. art. 4 en 5 van Richtlijn 2016/343/EU van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van het recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn. Zie tevens J.H.B. Bemelmans, *Totdat het tegendeel is bewezen. De onschuldpresumptie in rechtshistorisch, theoretisch, internationaalrechtelijk en Nederlands strafprocesrechtelijk perspectief* (diss.), Deventer: Wolters Kluwer 2018.

28. Conclusie d.d. 28 november 2017, ECLI:NL:PHR:2017:1288.

29. Zie bijv. Wöretshofer, aant. 3a bij art.

278 (T&C Sv). In datzelfde commentaar wordt overigens ook opgemerkt dat deze bevoegdheid evenmin mag worden ingezet 'met het doel om de verdachte te "dwingen" bij het afleggen van een slachtofferverklaring ter zitting aanwezig te zijn'.

30. HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:237, *NJB* 2018/510 & *SR-Updates* 2018-0098.

31. Besproken in de vorige Kroniek straf(proces)recht, *NJB* 2017/1907, afl. 35, p. 2538.

32. Zie www.internetconsultatie.nl/ernstige-verkeersdelicten.

33. HR 22 mei 2012, ECLI:NL:HR:2012:BU2016, *NJ* 2012/488, m.nt. F.W. Bleichrodt.

34. Zie www.internetconsultatie.nl/ernstige-verkeersdelicten, p. 5.

Wie zijn lachspieren wil trainen neemt het voorstel en de bijgevoegde tabel eens door

2 WvW voegt hij daarom toe dat van roekeloosheid *in elk geval* sprake is als het gedrag tevens als een overtreding van artikel 5a kan worden aangemerkt. Mij lijkt dat vervolgens weer een te ruime interpretatie, omdat ook het opzettelijk maken van de in artikel 5a WvW genoemde verkeersfouten niet zonder meer wijst op het voor roekeloosheid door de wetgever zelf vereiste zeer onvoorzichtig gedrag waarbij welbewust en met ernstige gevolgen onaanvaardbare risico's zijn genomen. Weliswaar werd daarbij het voorbeeld gegeven dat onder omstandigheden het niet-verlenen van voorrang tot roekeloosheid zou kunnen leiden (zie nu conceptartikel 5a sub f. WvW), maar uiteindelijk verlangde hij 'niet slechts een aanmerkelijke onvoorzichtigheid, maar een zeer ernstig gebrek aan zorgvuldigheid'.³⁵ De situaties beschreven in artikel 5a WvW worden door de voorgestelde wijziging straks automatisch gepromoveerd tot roekeloze artikel 6 WvW-gevallen als er ernstig letsel ontstaat. De nu gekozen wettelijke invulling van wat in ieder geval roekeloosheid oplevert is in mijn ogen te rigide. Stel bijvoorbeeld dat welbewust, maar stapvoets over de vluchtstrook wordt gereden. Dan kan gevaar voor lichamelijk letsel voor een ander te duchten zijn, maar dit rijgedrag is volgens mij niet als vanzelfsprekend roekeloos, alleen omdat de gevolgen ernstig zijn. Die redenering keurt de Hoge Raad voor zowel schuld als roekeloosheid expliciet af.³⁶ Het kan goed zijn dat de strafrechter in dergelijke 'lichte' gevallen dan tot een strafmaat komt die geen recht doet aan de wettelijk voorgeschreven kwalificatie.

Conceptwetsvoorstel inzake VI en de Voorwaardelijke Veroordeling

Daarnaast is in het regeerakkoord opgenomen dat de regering voornemens is om de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling aan te passen.³⁷ Aanleiding hiervoor is onder meer het standpunt dat nu bijna alle veroordeelden strafkorting zouden krijgen en zij dus niet de tijd uitzitten die wel in het vonnis is opgenomen.³⁸ Daarom is er een conceptwetsvoorstel ingediend dat beoogt de regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling af te schaffen en de mogelijkheden voor een voorwaardelijke veroordeling, uit te breiden. Het idee is dat voor zowel kortere als langere straffen er een eenduidige regeling ontstaat, met mogelijkheden voor een beperkt voorwaardelijk deel van de straf dat specifiek afgestemd is op de omstandigheden van het concrete geval en die het beste past bij de persoon van de verdachte. Momenteel loopt er een Rotterdams onderzoek om de regeling van de voorwaardelijk invrijheidstelling te evalueren, waarbij specifiek de vraag beantwoord zal worden of er sprake is van maatwerk. Naar verwachting zal de rapportage met de bevindingen in het voorjaar gepubliceerd worden.

Wetsvoorstel hoge minimumstraffen

Daar gaan we weer. Op 1 december 2017 kwam Kamerlid Markuszower (PvV) met het initiatiefwetsvoorstel hoge

minimumstraffen.³⁹ Gepleit wordt voor invoering van minimumstraffen voor bepaalde delicten (inclusief een recidiveregeling) en het verhogen van enkele maximumstraffen. Volgens de initiatiefnemer wordt er in Nederland te laag gestraft voor ernstige misdrijven. De gedachte is dat dit het vertrouwen van de burger in de rechtsstaat ondergraaft. Wie zijn lachspieren wil trainen neemt het voorstel en de bijgevoegde tabel eens door. De tijdelijke gevangenisstraf gaat van achttien naar dertig jaren (artikel 10 lid 2 Sr). Dat is nog tot daar aan toe. Maar er zou een nieuwe bepaling, artikel 10a Sr, moeten komen waardoor bijvoorbeeld voor bedreiging en eenvoudige mishandeling een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van ten minste vijf (!) jaren moet worden opgelegd. De maximumstraf voor deze misdrijven gaat in het voorstel van respectievelijk twee en drie naar vijftien jaar. Op deelnemen aan een criminele organisatie, het bezit van (virtuele) kinderporno en verkrachting komt een minimumgevangenisstraf van maar liefst twintig jaar te staan. Het strafmaximum wordt voor de eerste twee delicten dertig jaar en voor het laatste zelfs levenslang. In geval van moord zou altijd levenslang moeten worden opgelegd. Bij alle in artikel 10a Sr genoemde delicten is de toepassing van het rechterlijk pardon van artikel 9a Sr uitgesloten.

Wie aldus in een ruzie of vechtpartijtje terecht komt en uit boosheid een serieus dreigement uit of iemand een tik geeft, moet als het aan Markuszower ligt, straks minimaal vijf jaar het gevang in. Het is maar dat u het weet. Ik geloof dat het gevangenispersoneel zich dan geen zorgen meer hoeft te maken over de werkgelegenheid. Meer woorden zou ik aan dit voorstel met draconische straffen niet willen vuilmaken, al blijft de sanctie voor eenvoudige belediging onveranderd.

Staatsblad

De drie wetten omtrent zorg: Forensische Zorg (Wfz), Verplichte Geestelijke Gezondheidszorg (wvvggz) en Zorg en dwang (Wzd)

Begin dit jaar zijn de Wfz, Wvvggz en Wzd aangenomen door de Eerste Kamer en zijn de wetten reeds verschenen in het *Staatsblad*.⁴⁰ De Wet Forensische Zorg maakt het mogelijk om iemand binnen het strafrecht, sneller de geestelijke zorg te bieden die deze persoon nodig heeft. Doel hiervan is onder meer dat de herhaling van strafbare feiten wordt teruggedrongen, maar ook dat er kwalitatief betere zorg verleend kan en zal worden.⁴¹ De Wet Verplichte Geestelijke Gezondheidszorg beoogt juist onder meer de rechtspositie te versterken van een persoon met een stoornis, die tegen zijn wil zorg wordt verleend, en men tracht dwang te voorkomen dan wel de duur hiervan te verkorten.⁴² Tot slot introduceert de Wet Zorg en Dwang een regeling voor het verlenen van zorg aan mensen met een verstandelijke handicap of psychogeriatrische aandoening.⁴³ De Wvvggz en Wzd zullen de huidige Wet Bopz vervangen. De beoogde inwerkingtreding van deze wetten is 2019 voor de Wfz en 2020 voor de Wvvggz en Wzd.⁴⁴

Allegaartje; Bijzondere opsporingsbevoegdheden voor bijzondere opsporingsambtenaren

In het *Staatsblad* is inmiddels ook verschenen de uitbrei-

ding van de bevoegdheden van bijzondere opsporingsdiensten.⁴⁵ Infiltratie, pseudo-koop en het opnemen van vertrouwelijke communicatie met een technisch hulpmiddel (ook in geval van vroegsporing), kunnen straks ook worden verricht door ambtenaren van de bijzondere opsporingsdienst van artikel 141 sub d Sv (o.a. de FIOD). Volgens de minister bestaat hieraan behoefte omdat deze organisaties zich ontwikkeld hebben tot volwaardige opsporingsdiensten die met een breed scala aan criminaliteit (svormen) te maken krijgen. De eerder aangebrachte cesuur tussen de andere diensten in verband met de eisen van bekwaamheid wordt aldus opgeheven. De bijzondere ambtenaren die deze bevoegdheden mogen gaan uitoefenen, moeten die kwaliteit wel gaan bieden.⁴⁶

De wet regelt onder andere ook dat waar de inzet van bijzondere opsporingsbevoegden geen resultaat heeft opgeleverd, het melding maken van die inzet achterwege mag blijven ter behartiging van de belangen genoemd in artikel 187d Sv. De melding mag achterwege blijven indien een getuige ernstige overlast zal ondervinden of in de uitoefening van zijn ambt of beroep ernstig zal worden belemmerd, een zwaarwegend opsporingsbelang of het belang van de staatsveiligheid wordt geschaad. De enkele melding dat bijvoorbeeld een infiltrant is ingezet, kan volgens de toelichting een verdachte op het spoor van een bepaald persoon brengen en diens veiligheid in gevaar brengen.⁴⁷ Ook hier zal de rechter-commissaris toestemming moeten geven, omdat het permanent achterwege laten van voeging van stukken bij de processtukken wordt beheerst door het regime van artikel 149b Sv.

Modernisering Wetboek van Strafvordering

Door deze plannen ga ik met zevenmijlslarzen heen. Inmiddels zijn in de literatuur omvangrijke beschouwingen verschenen en dat zal nog wel even aanhouden.⁴⁸ In het Derde Boek zullen de bepalingen aangaande de 'Beslissingen omtrent vervolging' worden opgenomen. Eerst komt aan de orde de beslissing tot vervolging of het afzien daarvan. Van vervolging is pas sprake als deze door de officier van justitie 'naar aanleiding van de uitkomst van het opsporingsonderzoek' wordt ingesteld door middel van een strafbeschikking of procesinleiding (conceptartikel 3.1.1). Op dit moment wordt al van vervolging gesproken als een strafrechter in de zaak wordt betrokken door de officier van justitie. Dit boek regelt verder het Beklag over het niet vervolgen van strafbare feiten, het

Bezwaarschrift tegen de procesinleiding en de Strafbeschikking. De beslissing om *verder* te vervolgen komt dus te vervallen.

Boek 4 beschrijft de regeling van de Berechting (in eerste aanleg). Doordat de officier van justitie de procesinleiding indient bij de voorzitter van de rechtbank vangt de berechting aan (conceptartikel 4.1.1.1). De procesinleiding wordt via de voorzitter aan de verdachte betekend en bevat de tenlastelegging, maar nog niet de oproeping voor de zitting. Die handeling, te verrichten door de officier van justitie, is apart geregeld (conceptartikel 4.1.2.1). Daar waar het idee was om de administratieve lasten te verminderen is dat hier op een verdubbeling uitgelopen. De formele vraag of de vervolging moet worden geschorst komt niet terug (zie conceptartikel 4.3.1.1). Als wettig bewijsmiddel wordt geïntroduceerd 'opnamen van beeld of geluid' (conceptartikel 4.3.2.2). Het negatief-wettelijke bewijsstelsel komt als volgt terug in conceptartikel 4.3.2.1. Het bewijs dat de verdachte het ten laste gelegde feit heeft begaan, dient op wettige bewijsmiddelen te steunen (lid 1), en kan slechts worden aangenomen 'als buiten redelijke twijfel staat' dat dat het geval is (lid 2). Als de rechtbank 'er niet van overtuigd is dat de verdachte het ten laste gelegde feit heeft begaan, spreekt hij [sic] deze daarvan vrij' (lid 3). Beoogd is hiermee de bewijsmaatstaf objectiever te formuleren. De vraag is of dat nodig is.⁴⁹ Nieuw in het wetboek wordt opgenomen de mogelijkheid van herstelbeslissingen om eenvoudige fouten ongedaan te maken (Titel 4.3.7). Voor de enkelvoudig kamer, zijnde de politie- en kantonrechter, komt één set regels (Hoofdstuk 4).

In Boek 5, 'Rechtsmiddelen', worden achtereenvolgens het instellen, intrekken en afstand doen van gewone rechtsmiddelen, verzet tegen een strafbeschikking, hoger beroep tegen vonnissen, beroep in cassatie tegen vonnissen en arresten, (hoger) beroep en beroep in cassatie tegen beslissingen van de rechter-commissaris en de raadkamer en de buitengewone rechtsmiddelen (cassatie in het belang van de wet en herziening) geregeld. Opvallend is dat voor het gewone hoger beroep geen zuiver grievenstelsel wordt ingevoerd, maar het voortbouwend appel alleen nader wordt uitgebouwd. Tenzij sprake is van een ambtshalve vernietiging, beoordeelt het hof inhoudelijk alleen de grieven (conceptartikel 5.4.4.10). Het hof kan het hoger beroep (geheel of gedeeltelijk) *verwerpen*, al of niet met aanvulling of verbetering van gronden. Vernietiging volgt als het hof de bezwaren die tegen beslissingen in het vonnis zijn ingebracht gegrond acht en het belang

35. Kamerstukken II 2001/02, 28484, 3, p. 11-12.

36. HR 1 juni 2004, ECLI:NL:HR:2004:AO5822 (Blackout), NJ 2005/252, m.nt. G. Knigge en HR 22 mei 2012 ECLI:NL:HR:2012:BU2016, NJ 2012/488, m.nt. F.W. Bleichrodt.

37. Regeerakkoord, *Vertrouwen in de toekomst* 2017, p. 5-6.

38. Zie www.internetconsultatie.nl/vi voor de concept memorie van toelichting.

39. Kamerstukken II 2017/18, 34846, 1-3.

40. Zie *Stb.* 2018, 36, *Stb.* 2018, 37 en *Stb.* 2018, 38.

41. Kamerstukken II 2009/10, 32398, 3.

42. Kamerstukken II 2009/10, 32399, 3.

43. Kamerstukken II 2008/09, 31996, 3.

44. Zie www.dwanginzorg.nl/de-toekomst/wetsvoorstellen/wetsvoorstel-forensische-zorg.

45. Wet van 6 december 2017 tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering en de Wet op de economische delicten strekkende tot aanpassing van enkele bepalingen

betreffende de uitvoering van bijzondere opsporingsbevoegdheden en tot regeling van enkele bijzondere procedures van strafvorderlijke aard en aanverwante onderwerpen met het oog op een doeltreffende uitvoeringspraktijk, *Stb.* 2017, 489.

46. Kamerstukken II 2016/17, 34720, 3.

47. Kamerstukken II 2016/17, 34720, 3, p. 6.

48. Zie onder meer de gehele aflevering van *RM Themis* 2017/6, *Strafblad* 2017/56, 2017/57, 2017/58 en 2017/59,

P.H.P.H.M.C. Van Kempen, 'Subsidiariteit, proportionaliteit en doelbinding als algemene beginselen: codificatie graag, maar meer volledig' *DD* 2018/8, maar ook het nieuw opgerichte *Tijdschrift Modernisering Wetboek van Strafvordering*, met als platform www.moderniseringstrafvordering.nl.

49. J.F. Nijboer, bewerkt door P.A.M. Mevis, J.S. Nan & J.H.J. Verbaan, *Strafrechtelijk bewijsrecht*, Nijmegen: *Ars Aequi Libri* 2017, par. 2.6.

Door deze redactie kan het hof een met een bezwaar aangevallen beslissing kennelijk niet ambtshalve op een andere grond vernietigen

van een goede rechtsbedeling vernietiging van die beslissingen vergt, of het ambtshalve van oordeel is dat het belang van een goede rechtsbedeling vernietiging van andere in het vonnis opgenomen beslissingen vergt.⁵⁰ Door deze redactie kan het hof een met een bezwaar aangevallen beslissing kennelijk niet ambtshalve op een andere grond vernietigen. Dat zal niet de bedoeling zijn. Als het hof het vonnis geheel of gedeeltelijk vernietigt, doet het wat de rechtbank had behoren te doen, tenzij de zaak wordt teruggewezen. Het spreekt voor zich dat dit ook de dynamiek van de toetsing in cassatie wezenlijk verandert. Het hof neemt de beslissing over de vragen van artikel 348 en 350 Sv straks immers niet meer zelf voor zijn rekening (zoals nu het geval is door een bevestiging van het vonnis of nieuwe beslissingen dienaangaande). In cassatie staan dan veelal alleen de beslissingen op het beroep ter discussie.⁵¹

De Bijzondere regelingen staan in Boek 6. Hierin komen de bepalingen aan de orde over de persoon van verdachte (onder andere de jeugdige, die met een bepaalde psychische of lichamelijke stoornis/beperking en rechtspersonen), de procesincidenten (denk aan wraking), strafvordering buiten het rechtsgebied van een rechtbank, de bijzondere procedures (de ontnemingsvordering en het beklag tegen beslag), bevoegdheden van bijzondere aard en ten slotte schadevergoeding en kosten (inclusief een allesomvattende regeling voor schadevergoeding na strafvorderlijk optreden).

De adviestermijn voor deze concepten is acht maanden. De concepten van Boeken 1 en 2 verschenen al eerder. Om de onderlinge samenhang van de Boeken 1 t/m 6 het beste te kunnen beoordelen, is het plan nu om de daadwerkelijke wetsvoorstellen niet meer in twee tranches te behandelen maar en bloc in januari 2019 naar de Afdeling advisering van de Raad van State te sturen. Indiening wordt dan in 2019 verwacht.⁵² De internationale en Europese strafrechtelijke samenwerking zal uiteindelijk in Boek 7 worden geplaatst. Die wetgeving is al tot stand gekomen en zal op 1 juli 2018 in werking treden (Boek 5).⁵³ Boek 8 regelt straks de tenuitvoerlegging. Die wetgeving is eveneens al gereed en wordt op enig moment ook al eerder ingevoerd (Boek 6).⁵⁴

4. Rechtspraak

Nijmeegse scooterzaak

Met een uitspraak van de Hoge Raad van 20 februari 2018 is een einde gekomen aan de zogeheten *Nijmeegse scooter-zaak*, die startte met een fataal verkeersongeluk op 15 januari 2010.⁵⁵ Twee jonge jongens reden – kort gezegd – een voetganger dood toen zij in het kader van een voorbereide overval op een scooter voor de door hen opgemerkte politie op de vlucht waren, waarbij meerdere (grove) verkeersovertredingen werden gemaakt. Omdat

het Hof Arnhem niet kon bepalen wie van de twee jongens de bestuurder van de scooter was en wie de bijrijder, en van samenwerking of overleg op het moment van de vlucht niet was gebleken, werden zij vrijgesproken van de aansprakelijkheid voor het ongeluk.⁵⁶ De Hoge Raad casseerde die beslissing omdat de vereiste samenwerking ten aanzien van het vluchtgedrag ook al tijdens de voorbereiding van de overval had kunnen hebben plaatsgevonden, als dit als waarschijnlijke mogelijkheid daarin besloten lag: 'In een geval als het onderhavige, waarin het verweten medeplegen van een met de vlucht verband houdend misdrijf is voorafgegaan door het mogelijk daarmee samenhangende medeplegen van een ander strafbaar feit, is geenszins uitgesloten dat de voor het medeplegen van dat misdrijf relevante samenwerking reeds vóórdien – in het onderhavige geval: in het kader van het medeplegen van de voorbereiding van de overval – is ontstaan.'⁵⁷

Het Hof 's-Hertogenbosch kon vervolgens evenmin bepalen wie had gereden, maar kwam met de uitspraak van de Hoge Raad in de hand tot een bewezenverklaring van het medeplegen van dood door schuld (artikel 6 WVV). Vluchten in geval van betrapping ligt in het plan van de overval besloten en de verdachten reden ook direct weg toen zij de politie gewaar werden. Aldus was het hof van oordeel 'dat de wijze waarop de verdachten met de motorscooter zijn gevlucht als een zó waarschijnlijke mogelijkheid besloten lag in de eerdere nauwe en bewuste samenwerking met het oog op de voorgenomen overval, dat ook wat betreft het met die vlucht (en het daaruit voortvloeiend gevaarlijk rijgedrag) verband houdend misdrijf van artikel 6 WVV 1994, zo bewust en nauw is samengewerkt dat van medeplegen van dat misdrijf kan worden gesproken.' Dit oordeel liet de Hoge Raad met 'slechts' drie raadsheren in stand met een betrekkelijk korte overweging dat dat oordeel niet blijk gaf van een onjuiste rechtsopvatting, ook niet omtrent de voor medeplegen van het onderhavige misdrijf vereiste bewuste samenwerking, en evenmin onbegrijpelijk was. In het bijzonder stipt de Hoge Raad aan dat het hof heeft vastgesteld dat beide verdachten zich op de scooter naar het te overvallen hotel begaven en direct zijn gevlucht nadat de politieambtenaren zijn waargenomen. Dat de Hoge Raad deze uitkomst zou zegenen kon ook moeilijk anders, omdat hij voor deze uitkomst zelf de weg had bereid.

Ik vind deze uitkomst niet passend bij de gebeurtenissen. Op zich kan uit een voorgenomen plan ook een ander strafbaar feit voortkomen dat de medeplegers kan worden aangerekend, onder de voorwaarde dat dat andere delict nu eenmaal als een voorzienbaar gevolg van hun handelen valt te beschouwen en mag worden aangenoemd dat zij die gevolgen aanvaardden. Bij een gewapende overval kan bijvoorbeeld sprake zijn van het medeplegen

van verboden wapenbezit en kan, met name vanwege dat wapen, gemakkelijk een dode vallen en dat kan ook een willekeurige omstander zijn. Maar ik vind de onderhavige constructie niet aansluiten bij de aard van artikel 6 WvW. Medeplegen is immers accessoir aan het grondfeit. Nauw en bewust samenwerken is op zichzelf niet strafbaar, maar moet gekoppeld worden aan een specifiek strafbaar feit. Gelet op de delictsomschrijving is het grondfeit hier het overtreden van het verbod om als *verkeersdeelnemer* zich zodanig te gedragen dat een aan zijn schuld te wijten verkeersongeval plaatsvindt waardoor een ander wordt gedood. Ten aanzien van die gedraging kan in mijn ogen nog wel gezegd worden dat degene die achterop de scooter zat die verkeersovertreding(en) van te voren kan

Dat de Hoge Raad deze uitkomst zou zegenen kon ook moeilijk anders, omdat hij voor deze uitkomst zelf de weg had bereid

– en wellicht zal – hebben aanvaard, maar niet dat hij daaraan (bewust) een bijdrage van voldoende gewicht heeft geleverd door de overval mede voor te bereiden en mee te gaan.⁵⁸ Ook niet als is afgesproken te rijden zonder rijbewijs op een geheel motorvoertuig, zonder verlichting en met donkere kleding en ze in geval van problemen zouden proberen te ontkomen. In een geval als het onderhavige moet veel eerder gedacht worden aan het medeplegen van voorbereiding van poging diefstal met geweld, gevolgd met geweld tegen een persoon gepleegd met het oogmerk om bij betrapping op heterdaad aan zichzelf of een andere deelnemer aan het misdrijf de vlucht mogelijk te maken en het feit de dood ten gevolge heeft.⁵⁹

50. Het belang van een goede rechtsbedeling vergt volgens conceptart. 5.4.4.10 lid 6 in ieder geval vernietiging van een in het vonnis opgenomen beslissing indien geen recht tot strafvordering bestaat (terwijl de beslissing op het bestaan van dat recht gebaseerd is), het bewezenverklaarde niet onder een wettelijke strafbepaling valt (dus niet strafbaar is) of de oplegging van een straf of maatregel niet op de wet berust. Dit zijn ook de redenen voor de Hoge Raad om buiten de cassatiemiddelen om ambtshalve in te grijpen.

51. Zie ook de concept-memorie van toelichting op Boek 5, Rechtsmiddelen, p. 34.

52. Zie de brief van Grapperhuis en Dekker van 20 december 2017, *Kamerstukken II* 2017/18, 29279, 402.

53. *Stb.* 2017, 246 en 492.

54. *Stb.* 2017, 82, zij het naar verwachting niet meer dit jaar.

55. HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:241, alsmede HR 20 februari 2018, ECLI:NL:HR:2018:240 waarin andere kwesties waren opgeworpen, die door de Hoge Raad met toepassing van art. 80a RO werden afgedaan.

56. De Rechtbank Arnhem stelde in eerste aanleg ten aanzien van dit feit wel vast welke verdachte de bestuurder was en veroordeelde deze voor doodslag, en sprak de ander vrij.

57. HR 17 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:1964, *NJ* 2014/514, m.nt. P.A.M. Mevis (*Nijmeegse scooterzaak*).

58. Zie ook de conclusie van Knigge voor *NJ* 2014/514 over de rol van de passagier.

Hij merkt op dat ook als de bijrijder instemt

Levenslang

Op 19 december 2017 gaf de Hoge Raad uiteindelijk toch opnieuw zijn zegen aan het opleggen van de levenslange gevangenisstraf.⁶⁰ Eerder hield de Hoge Raad de zaak nog aan omdat hij van oordeel was 'dat de huidige tenuitvoerleggingspraktijk onverenigbaar is met de eisen die artikel 3 EVRM stelt. Zolang die praktijk niet zodanig is gewijzigd dat voor een tot levenslange gevangenisstraf veroordeelde een reële mogelijkheid bestaat tot herbeoordeling van de straf op de wijze als hiervoor geschetst, welke kan leiden tot verkorting van de straf dan wel (voorwaardelijke) invrijheidstelling, levert de oplegging van een levenslange gevangenisstraf een schending op van artikel 3 EVRM.'⁶¹ Het EHRM stelt, in een notendop, de eis dat de betrokkene bij de oplegging van de straf al weet wat hij moet doen om uiterlijk binnen vijftientig jaar vanaf dan in aanmerking te komen voor verkorting van zijn straf.⁶² Het huidige wettelijke systeem biedt volgens de Hoge Raad inmiddels voldoende houvast voor de veroordeelde om bij de oplegging van deze uitzonderlijke straf te weten waaraan hij over vijftientig jaar toe is, zie vooral de Gratiwet en het Besluit Adviescollege levenslanggestraften.⁶³ In het kort is het zo dat op grond van artikel 4 van het besluit het in het leven geroepen Adviescollege onder meer tot taak heeft de Minister van Justitie en Veiligheid te adviseren voor welke re-integratieactiviteiten een levenslanggestrafte in aanmerking komt, welk advies het voor het eerst uitbrengt vijftientig jaar na aanvang van de detentie. Binnen twee jaar dient vervolgens aan de hand van een voorstel tot gratieverlening als bedoeld in artikel 19 Gratiwet de mogelijkheid tot gratieverlening beoordeeld. Uiterlijk binnen zevenentwintig jaar *na het begin van de detentie* (te rekenen vanaf de inverzekeringstelling of voorlopige hechtenis) wordt dus voor het eerst de vrijlating besproken, waar het EHRM dat vijftientig jaar *na de oplegging* verlangt. De verwachting, ook die van advocaat-generaal Machielse,⁶⁴ is dat nu een levenslanggestrafte in voorarrest zal zitten ten tijde van zijn berechting, de door het EHRM gestelde termijn geen probleem zal zijn. De Hoge

met het rijgedrag van de bestuurder er nog geen sprake is van medeplegen. Van Dijk meent dat ten aanzien van de ten laste gelegde doodslag (waarvoor bij de hoven steeds een vrijspraak volgde), de bijrijder geen voldoende gewichtige rol heeft gespeeld als niet kan worden vastgesteld dat de mogelijkheid van een in de dood eindigende vlucht in het eerdere plan was opgenomen. Over het bewezen verklaarde medeplegen van dood door schuld in het verkeer laat hij zich verder niet (kritisch) uit. Ik maak hieruit op dat hij deze constructie in casu niet problematisch vindt. A.A. van Dijk, *Opzet, kans en keuzes. Een analyse van doodslag in het verkeer*, Zutphen: Paris 2017, p. 330-332.

59. Zo ook Mevis, bij HR 17 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:1964,

NJ 2014/514, punt 6.

60. HR 19 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3185. Kritisch is scriptante Bähr, zie *NJB* 2018/408, afl. 8.

61. HR 5 juli 2016, ECLI:NL:HR:2016:1325, *NJ* 2016/348, m.nt. T. Kooijmans.

62. Zie onder meer *Vinter e.a./Verenigd Koninkrijk*, EHRM 9 juli 2013, 66069/09, 130/10 en 3896/10, *NJ* 2016/135; *Murray/Nederland*, EHRM 26 april 2016, 10511/10, *NJB* 2014/524; en *Bodein/Frankrijk*, EHRM 13 november 2014, 40014/10, *NJ* 2016/136.

63. *Stcrt.* 2016, 65365, met enkele wijzigingen, waaronder van art. 4, via *Stcrt.* 2017, 32577.

64. Conclusie 5 september 2017, ECLI:NL:PHR:2017:874.

Raad merkt nog op dat de veroordeelde altijd zelf al gratie kan verlangen, zonder advies van het college. Maar had niet zekerheidshalve een uiterlijke termijn voor de eerste beoordeling kunnen worden opgenomen die aansluit bij die van het EHRM?

En ik zie meer in een beoordeling door de rechter dan het ministerie. In de toelichting op het besluit wordt de hardvochtigheid van de toenmalige staatssecretaris namelijk opnieuw zichtbaar. De levenslanggestrafte mag vanaf het begin aan zijn rehabilitatie werken via reguliere resocialisatieactiviteiten, maar: 'In de fase tot de eerste advisering door het Adviescollege is verlot uitgesloten en worden ook geen interventies aangeboden die zien op een daadwerkelijke concrete terugkeer in de samenleving.' Van enige innerlijke drang is geen sprake, zoals Van Hattum terecht schrijft. Zij geeft ook aan dat die reguliere resocialisatieactiviteiten niet zo veel voorstellen.⁶⁵ En in algemene zin wordt steeds duidelijker dat een langdurige gevangenisstraf een mens geen goed doet. Er worden weinig lichamelijke, geestelijke en sociale activiteiten ontplooid binnen de penitentiaire inrichting, hetgeen tot een achteruitgang van belangrijke hersenfuncties zou kunnen leiden. En dat verhindert de gevangene aan zijn resocialisatie te werken.⁶⁶

Gratie kan op grond van artikel 2 sub b Gratiewet worden verleend 'indien aannemelijk is geworden dat met de tenuitvoerlegging van de rechterlijke beslissing of de voortzetting daarvan geen met de strafrechtstoepassing na te streven doel in redelijkheid wordt gediend.' Het Adviescollege adviseert de Minister van Justitie en Veiligheid aan de hand van de volgende criteria (artikel 4 lid 4 Besluit): het recidiverisico, de delictgevaarlijkheid, het gedrag en de ontwikkeling van de levenslanggestrafte gedurende zijn detentie en de impact op de slachtoffers en nabestaanden en in de sleutel daarvan de vergelding. In zoverre weet de veroordeelde waar hij zich op moet richten. En daarvoor heeft hij ook wel even de tijd, maar de vraag is dus of hij daartoe na al die jaren van detentie in een stimulansarme omgeving wel in staat is.

Vormverzuimen

De Hoge Raad heeft bevestigd dat ook de niet-aangehouden verdachte het recht heeft op rechtsbijstand en dat hij daarop opmerkzaam moet worden gemaakt.⁶⁷ Een schending van die mededelingsverplichting is een vormverzuim ex artikel 359a Sv dat bij een verweer dienaangaande in beginsel moet leiden tot bewijsuitsluiting van zijn afgelegde verklaring, tenzij de verdachte door het achterwege blijven van die informatie niet in zijn verdediging is geschaad. Het Hof Arnhem-Leeuwarden had moeten onderzoeken of aan de verdachte zijn bijstandsrechten waren verteld. De voormelde bewijsuitsluitingsregel geldt ook in geval van een omissie de verdachte te wijzen op zijn zwijgrecht als hem gevraagd wordt naar de betrokkenheid bij een strafbaar feit (zie vooral de cautieplicht van artikel 29 Sv). Vaste jurisprudentie is dat het aan de ene kant ook bij het bestaan van een redelijk vermoeden dat iemand zich heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, toegestaan is dat door opsporingsambtenaren bepaalde controlebevoegdheden worden aangewend. Het enkele gegeven dat de opsporingsambtenaren

hun controlebevoegdheden inzetten, bijvoorbeeld bij een douanecontrole, maakt aan de andere kant evenwel niet dat van een strafvorderlijke verhoor geen sprake kan zijn. Waar het om gaat is dat de rechten die de betrokkene *als verdachte* heeft, in dat geval in acht moeten worden genomen. In een witwaszaak had het Hof Amsterdam dit miskend.⁶⁸ Het lijkt erop dat vragen die douaniers, na het aantreffen van een aanzienlijk, niet aangegeven geldbedrag, stellen aan de betrokkene over diens werk en inkomen en de herkomst en de bestemming van het geld, als verhoor ex artikel 29 lid 2 Sv moeten worden aangemerkt. Controle is goed, de cautie verlenen kennelijk nog beter.

Minder streng was de Hoge Raad voor een tactisch door de politie ingezet leugentje om een woningoverval op te helderen. Bij het verhoor van verdachten was gevraagd naar een bij de overval behorende fictieve buit, in de hoop dat dit de verdachten na hun vrijlating zou bewegen over het strafbare feit te spreken. Het afluisteren van gesprekken tussen de verdachten leverde wel bewijs op, maar als ik het goed heb had dat geen betrekking op de nepbuit. Het niet-ontvankelijkheidsverweer werd door het Hof Amsterdam verworpen, onder meer omdat het onderzoek tot dat moment muurvast zat en deze niet specifiek in de wet geregelde wijze van opsporing geen disproportionele inbreuk maakt op grondrechten van burgers en niet zeer risicovol is voor de integriteit en beheersbaarheid van de opsporing. De Hoge Raad

Controle is goed, de cautie verlenen nog beter

liet de veroordeling in stand en achtte het oordeel van het hof niet onbegrijpelijk, omdat het hof had vastgesteld dat het ging om een ernstig strafbaar feit, andere opsporingsmethoden zonder resultaat waren gebleven, de misleiding beperkt was, de officier van justitie toestemming had gegeven en de verslaglegging adequaat was om controle door de rechter mogelijk te maken.⁶⁹

Zelfs als deze opsporingsmethode niet door de beugel had gekund is het, denk ik, maar zeer de vraag of dit vormverzuim tot de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie had hoeven leiden. Daarvoor is immers volgens de Hoge Raad vereist 'dat met de opsporing of vervolging belaste ambtenaren ernstig inbreuk hebben gemaakt op beginselen van een behoorlijke procesorde waardoor doelbewust of met grove veronachtzaming van de belangen van de verdachte aan diens recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak is tekortgedaan.'⁷⁰ En bewijsuitsluiting ligt evenmin voor de hand, gelet op de eisen die de Hoge Raad daaraan stelt. Die sanctie komt toch vooral pas in beeld als dat noodzakelijk is voor het verzekeren van het recht van de verdachte op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM.⁷¹ Niet gezegd kan worden dat door het toepassing van deze 'ruisstrategie' de verdachten geen eerlijke kans meer maakten bij de strafrechter.

Het zorgen voor onderhoud aan de openbare weg is volgens de wet een exclusieve overheidstaak, maar het verrichten van het feitelijke onderhoud is dat niet

Strafrechtelijke immuniteit Gemeente Stichtse Vecht

In een door advocaat-generaal Machielse ingestelde vordering tot cassatie in het belang der wet heeft de Hoge Raad zijn jurisprudentie op het gebied van strafrechtelijke immuniteit van decentrale overheden bevestigd.⁷² De zaak ging om het slecht onderhouden van een stuk openbare weg (hobbels en oneffenheden), waarop de gemeente Stichtse Vecht enkele malen was geattendeerd. Bij een dodelijk verkeersongeluk lieten de bestuurder en de bijrijder van een motor het leven doordat zij door het slechte wegdek ten val kwamen en door een tegenligger werden overreden. De ten laste gelegde verwijten in het kader van dood door schuld (artikel 307 Sr) hielden in dat de gemeente had nagelaten voldoende (deugdelijk) onderhoud te (laten) plegen en had nagelaten zodanige (verkeers)maatregelen met betrekking tot het wegdek te nemen dat de veiligheid en/of gezondheid van weggebruikers was gewaarborgd (door het plaatsen van verkeersborden aangaande de maximumsnelheid, afzetting of waarschuwing). De Rechtbank Utrecht had in 2012 de officier van justitie ontvankelijk verklaard, omdat ook derden het onderhoud aan de weg hadden kunnen verrichten en maatregelen zoals het plaatsen van borden met betrekking tot de maximumsnelheid hadden kunnen treffen. De gemeente werd vervolgens van het eerste verwijt vrijgesproken en ten aanzien van het tweede veroordeeld tot een deels voorwaardelijke boete. Machielse voert in cassatie tegen die beslissing ambtshalve aan dat uit het vigerende wettelijke stelsel volgt dat een derde niet op gelijke voet verantwoordelijk is voor het onderhoud van openbare wegen, noch verkeersborden kan plaatsen. Zo volgt uit artikel 16 Wegenwet dat de gemeente in principe heeft te zorgen voor het onderhoud van de binnen haar gebied liggende wegen, terwijl voor het plaatsen van de relevante verkeersborden ('verkeerstekens en onderborden') ingevolge artikel 16 en 18 WVV 1994 een (gedelegeerd) verkeersbesluit nodig is van burgemeester en wethouders. Aldus kon de rechtsplicht die op de gemeente rustte, niet op dezelfde voet ook op derden rusten en kunnen zij niet voor het verzuim daarvan strafrechtelijk verantwoordelijk worden gehouden.

De Hoge Raad gaat evenwel maar gedeeltelijk met Machielse mee. De Hoge Raad bevestigt zijn uitspraak

over de mogelijke strafrechtelijke immuniteit van lagere overheden tegen aansprakelijkheid, zoals in *Pikmeer II* uiteengezet.⁷³ Strafrechtelijke immuniteit van een openbaar lichaam als bedoeld in hoofdstuk 7 van de Grondwet dient slechts dan te worden aangenomen als de desbetreffende gedragingen naar haar aard en gelet op het wettelijke systeem rechtens niet anders dan door bestuursfunctionarissen kunnen worden verricht in het kader van de uitvoering van de aan het openbaar lichaam opgedragen bestuurstaak, zodat uitgesloten is dat derden in zoverre op gelijke voet als het openbaar lichaam aan het maatschappelijk verkeer deelnemen. Daarom is de uitspraak van de rechtbank inderdaad onjuist voor wat betreft het nalaten verkeersmaatregelen te nemen, zoals de advocaat-generaal heeft betoogd. Het wettelijke systeem op basis van de Wegenverkeerswet sluit uit dat derden verkeerstekens kunnen aanbrengen. In zoverre is de officier van justitie ten onrechte ontvankelijk verklaard.

Wat betreft het verwijt dat het onderhoud niet op orde was, oordeelt de Hoge Raad echter dat weliswaar de zorgplicht daarvoor bij de gemeente lag, maar dat dit niet betekent dat het *feitelijke* onderhoud van de wegen (en daarmee ook het nalaten daarvan), naar zijn aard en gelet op het wettelijke systeem niet door anderen dan bestuursfunctionarissen in het kader van de uitvoering van de aan het openbaar lichaam opgedragen bestuurstaak kan worden verricht. De Hoge Raad houdt dus vast aan zijn beperkte uitleg van de immuniteit ('slechts dan'). Dat kan voor de advocaat-generaal op zich geen verrassing zijn geweest, omdat in een door hem zelf aangehaalde, redelijk recente zaak de Hoge Raad ook naar de feitelijke werkzaamheden keek en geen immuniteit bestond.⁷⁴ De Hoge Raad koppelt de publiekrechtelijke zorgplicht, in dit geval aangaande het wegonderhoud, dus los van de gevolgen daarvan als dienaangaande bij de feitelijke uitvoering tekort geschoten wordt en de decentrale overheid niet de enige is die had kunnen handelen. En dat laatste is hier het geval. De gemeente had het wegonderhoud immers kunnen opdragen aan een private wegenbouwer, die dan op zijn beurt ernstig had kunnen verzaken. De wegenbouwer zou in dat geval eveneens ten aanzien van het verkeersongeluk het commune misdrijf dood door schuld kunnen worden verweten. Het gaat hier niet om een

65. W. van Hattum, 'De Hoge Raad en het reviewmechanisme. Een misplaatste uitnodiging aan levenslanggestraften om re-integratieactiviteiten te ontplooiën', *NJB* 2018/691, afl. 14.

66. Zie S. Ligthart e.a., 'De Nederlandse detentie-omgeving en het resocialisatiebeginsel', *NJB* 2018/692, afl. 14.

67. HR 20 maart 2018,

ECLI:NL:HR:2018:368. Dat hij die bijstand zelf moet regelen maakt niet uit.

68. HR 20 februari 2018,

ECLI:NL:HR:2018:247, met verwijzing naar HR 16 april 2013, *NJ* 2013/310 en HR 1 november 2016, *NJ* 2017/84.

69. HR 9 januari 2018,

ECLI:NL:HR:2018:18.

70. HR 30 maart 2004, *NJ* 2004/376, m.nt.

Y. Buruma, ook aangehaald in de onderhavige zaak.

71. HR 19 februari 2013, *NJ* 2013/308, m.nt. B.F. Keulen.

72. HR 20 februari 2018,

ECLI:NL:HR:2018:236 en de conclusie d.d. 31 oktober 2017, ECLI:NL:PHR:2017:1298.

73. HR 6 januari 1998,

ECLI:NL:HR:1998:AA9342, *NJ* 1998/367,

m.nt. J. de Hullu (*Pikmeer II*).

74. Het ging om HR 18 september 2007,

ECLI:NL:HR:2007:BA6575, *NJ* 2007/512, door Machielse behandeld in zijn vordering (punt 4.7), alsmede door hem in NLR, aant. 10.2 bij art. 51 Sr.

direct strafbaar gestelde schending van de zorgplicht voortvloeiende uit artikel 16 Wegenwet zelf (die niet bestaat en overigens ook moeilijk voorstelbaar is gelet op de strafrechtelijke immuniteit van overheden). Het zorgen voor onderhoud aan de openbare weg is volgens de wet een exclusieve overheidstaak, maar het verrichten van het feitelijke onderhoud is dat niet. Lagere overheden kunnen wat dat laatste betreft niet hun straatje schoonvegen, ook niet als bestuursfunctionarissen het onderhoud zelf (zouden hebben willen) plegen.

Toezenden oproeping bezwaarschrift omzetting taakstraf

Wie een taakstraf niet naar behoren verricht kan erop rekenen dat de officier van justitie de vervangende hechtenis toepast. Die beslissing dient aan de onwelwillende veroordeelde te worden betekend, waartegen deze binnen twee weken een bezwaarschrift kan indienen. Zie hiervoor artikel 22g Sr. Op deze bezwaarschriftprocedure zijn een aantal bepalingen met betrekking tot de vordering tot tenuitvoerlegging van een voorwaardelijke straf, van overeenkomstige toepassing verklaard (artikel 22h Sr). De politierechter Rotterdam leidde uit artikel 14h lid 3 Sr af dat de oproeping van de veroordeelde voor de behandeling van het bezwaarschrift op straffe van nietigheid ook aan hem moet worden betekend. In die van overeenkomstige toepassing verklaarde bepaling staat, kort gezegd, namelijk dat het Openbaar Ministerie de veroordeelde (en degene die met reclasseringstoezicht is belast) tot bijwoning van het onderzoek doet oproepen, onder betekening van de vordering aan de veroordeelde. Naar aanleiding van een vordering van advocaat-generaal Knigge tot cassatie in het belang der wet oordeelt de Hoge Raad dat dit onjuist is.⁷⁵ De veroordeelde hoeft voor de zitting slechts te worden opgeroepen. Betekening van kennisgeving van gerechtelijke mededelingen is immers alleen verplicht als de wet dit bepaalt, anders volstaat toezending van de oproeping over de post (zie artikel 586 Sv). Dat bij de omzetting van voorwaardelijke straf in een onvoorwaardelijke de oproeping voor de terechtzitting wordt meebetekend met de vordering tenuitvoerlegging, maakt dat niet anders. Wel moet de rechter nagaan of de veroordeelde behoorlijk is opgeroepen. De Hoge Raad geeft voor de zekerheid ook nog aan dat

deze regel over de oproeping over de post ook geldt voor de behandeling van een bezwaarschrift tegen de wijziging van de taakstraf (artikel 22f Sr) en de wijziging van de taakstraf of omzetting daarvan in vervangende hechtenis in het jeugd- en jongvolwassenenstrafrecht (respectievelijk artikel 770 lid 5 Sr en artikel 77p lid 3 Sr).

5. Slot

Het beeld van deze kroniek is een beetje dat het strafrecht, net als het heeal, maar blijft uitdijen. We zien dat bijvoorbeeld in het verkeersstrafrecht. Steeds meer ongewenst gedrag wordt explicieter strafbaar gesteld en/of zwaarder gestraft, ook als ernstige gevolgen uitblijven. De roekeloosheid zal daarbij, nu de Hoge Raad daaraan zulke hoge eisen blijft stellen, zelfs gedeeltelijk wettelijk worden ingevuld met bepaalde concreet verboden verkeershandelingen. Wat mij betreft schiet de wetgever hier door. Het huidige strafmaximum bij ernstige verkeersongelukken komt ook bij zeer onvoorzichtig gedrag niet snel in zicht voor de strafrechter. Ook is de langdurige werking van het strafrecht door de Hoge Raad verzekerd, nu vervolgings- of executieverjaring niet snel aan de orde is bij misdrijven⁷⁶ en de levenslange gevangenisstraf weer gewoon kan worden opgelegd. En de lagere overheid weet zich maar beperkt beschermd tegen strafrechtelijke aansprakelijkheid in geval de feitelijke uitvoering van haar taken ook door derden kan worden verricht. Op formeelrechtelijk vlak zijn de plannen voor het nieuwe wetboek nu bekend. De komende tijd kunnen de concepten op het nachtkastje gelegd worden om te lezen. Bijzondere opsporingsambtenaren mogen binnenkort alvast bepaalde bijzondere opsporingsbevoegdheden (toch) gaan inzetten. Daarvoor zijn de bijzondere opsporingsdiensten nu volwassen genoeg. De recidivecijfers waarmee ik de kroniek opende laten ten slotte zien dat het strafrecht wellicht niet het wondermiddel is om verdere criminaliteit te voorkomen. Laten we het daarom maar niet voor alles en nog wat inzetten. Dat voorkomt teleurstellingen. •

⁷⁵. HR 30 januari 2018, ECLI:NL:HR:2018:118, NJ 2018/86.

⁷⁶. HR 23 juni 2017, ECLI:NL:HR:2017:1146, NJ 2018/18, m.nt. P.A.M. Mevis.